

การสร้างหลักสูตรพัฒนานักทักษะชีวิตเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยง ในการใช้ความรุนแรงในเด็กนักเรียน*

Established Social Life Skill Development Curriculum

to Prevent Violence Risk Behaviors for School-Age Children

บทความวิจัย

วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ

Journal of Nursing Science & Health

ปีที่ 36 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม) 2556

Volume 36 No.4 (October-December) 2013

กฤตยา แสงเจริญ วท.บ. (พยาบาล) พย.ม. (จิตวิทยาคลินิก) ศศ.ด. (พัฒนศาสตร์)**

ปราณีพร บุญเรือง พย.ม. (การพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช)***

จิราวรรณ แก้ววัฒนกุล วท.บ. (พยาบาล) ศศ.ด. (พัฒนศาสตร์)**

จอมขวัญ ศิริวรรณพงศ์ วท.ม (สิ่งแวดล้อม)****

Kritaya Sawangchareon RN.Ph.D. Dsc. (Nursing) Msc. (eli Psychology)**

Praneeporn Bunreang RN Msc. (Psychiatric and Mental Health Nursing)***

Jirawan Tanwattanukul RN.Ph.D. Bsc. (Nursing) Ph.D. (Dev.Science)**

Jumkoun Sasiwannapong Msc. (environment)****

บทคัดย่อ

หลักสูตรพัฒนานักทักษะชีวิตเพื่อป้องกันพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในนักเรียน ดำเนินการในนักเรียนมัธยมศึกษา 1-6 สุ่มจากโรงเรียนในเขตและนอกเขตเทศบาลเมืองขอนแก่นแห่งละ 1 โรงเรียน และสุ่มอย่างง่ายได้ตัวแทนละชั้นปี เริ่มจากหาข้อมูลและรับฟังปัญหาเพื่อปรับหลักสูตร จากนักเรียน ครู ผู้ปกครองและหลักสูตรถูกนำไปใช้ในห้องเรียนตามครูที่เป็นอาสาสมัครตัวแทนชั้นละคน ส่วนใหญ่เป็นครูแนะแนว ครูและนักเรียนร่วมกันคิดหาวิธีการแก้ไขและปรับปรุงทักษะผ่านกิจกรรม 7 ด้าน ที่สร้างจากสถานการณ์จริง ประเมินผล โดยครู ผู้ปกครองและนักเรียนจากแบบประเมินในคู่มือครูและนักเรียน ผลการศึกษา พบว่า หลักสูตรทักษะชีวิตสามารถใช้ได้ง่าย และเห็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนในทางที่ดีขึ้น ครูและผู้ปกครองประเมินนักเรียนว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนส่วนใหญ่เพิ่มมากกว่าก่อนเข้าร่วมหลักสูตรซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความรุนแรงทุกด้าน

คำสำคัญ : หลักสูตรทักษะชีวิต ความรุนแรงในนักเรียน พฤติกรรมเสี่ยง

Abstract

This research aimed to establish a social life skill development curriculum to prevent violent risk behaviors in students. Secondary school students were the subjects in the study. The samples were selected from 2 schools in Khon Kaen (one is in municipality zone; another is out of municipality zone). The simple random method was used to obtain representatives from 1-6 grades of each school. Focus group discussions were conducted with the teachers, parents, and the students. The curriculum, after being established, was adjusted and implemented in classes by volunteer teachers. The curriculum contained 7 activities build from real situations to encourage students to become aware of the problems, solve problems and adjusted them accordingly. Teachers and parents participated by communicating with the students via instructions. The teachers organized the activities and recorded the opinions and suggestions given. The **evaluation** was performed by students, teachers and parents, using the evaluation form.

* ได้รับทุนในการศึกษาวิจัยจาก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** รองศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

*** พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ โรงพยาบาลธัญญารักษ์ ขอนแก่น

**** ศึกษาพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 1

The results of study – The social life-skill development for prevent risk behaviors curriculum was founded that simple to use and it enabled teachers to see students' improved behaviors. The measurement showed that most of students had higher score on social skills after attending the curriculum. It can be said that the curriculum was successful in equipping students with all violence prevention skills.

keywords : social life skill curriculum, violence in students, risk behavior

บทนำ

สถานการณ์ในประเทศไทยมีแนวโน้มชี้ชัดว่าเด็กก่อคดีเพิ่มขึ้น จากการสำรวจจำนวนคดีของเด็กและเยาวชนตั้งแต่ปี 2544-2548 โดยกรมพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน ชี้ให้เห็นว่า การกระทำผิดที่มีเด็กเป็นผู้ลงมือมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน เกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย เกี่ยวกับเพศ และความผิดเกี่ยวกับความสงบสุข ชื่อเสียง และการปกครอง เมื่อพิจารณาช่วงอายุของเด็กและเยาวชนที่ทำความผิดมากที่สุด พบว่าอยู่ในช่วงวัย 15- 18 ปี โดยเฉลี่ยในกลุ่มผู้กระทำความผิดพบว่า ตั้งแต่ปี 2546 เป็นต้นมา กลุ่มนักเรียนที่ก่อเหตุมากที่สุด ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมต้น เป็นชายมากกว่าหญิง ประมาณ 10 เท่า¹ และจากการสำรวจความชุกของพฤติกรรมเสี่ยงและลักษณะพฤติกรรมเสี่ยงในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่นก่อนพัฒนาหลักสูตรทักษะชีวิต ซึ่งเป็นการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพในนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ชั้นปีที่ 1-6 ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล เขตละ 1 โรงเรียน จำนวน 582 คน โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมเสี่ยงด้านการใช้ความรุนแรงในวัยรุ่น โดยประเมินในลักษณะที่เคยรู้จัก เคยอยู่ในสถานการณ์ และเคยกระทำหรือถูกกระทำ ผลการศึกษาพบพฤติกรรมที่ถูกกระทำหรือกระทำที่เกิดขึ้นลำดับต่ำสุด 5 ลำดับ ได้แก่ ผิดหวังฆ่าตัวตาย ร้อยละ 0.7 ถูกล่อลวงละเมิดทางเพศ ร้อยละ 1.2 มีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน ร้อยละ 1.4 ยกพวกตีกัน ขับรถซิ่ง ร้อยละ 3.8 ใช้สารเสพติดบุหรี่ยาเสพติด ร้อยละ 4.0 สำหรับพฤติกรรมเสี่ยงสูงสุด 5 ลำดับ ได้แก่ พยายามเรียนเพื่อให้เกิดความพอใจแก่ผู้อื่น ร้อยละ 37.8 การลดน้ำหนักเพื่อให้หุ่นดี ร้อยละ 26.5 การแต่งกายตามแฟชั่น ร้อยละ 21.5 การซื้อสินค้า/อาหารเสริม เพื่อให้ดูดีขึ้น เช่น ดัดฟัน ใส่เลนส์ตาเทียม ร้อยละ 19.1 ผิดหวัง

รุนแรงเรื่องผลการเรียนของตน ร้อยละ 15.5 สถานการณ์เหล่านี้เป็นพฤติกรรมที่นักเรียนส่วนใหญ่ ร้อยละ 80 – 95 เคยรู้จัก และจากการทำกลุ่มสนทนาในกลุ่มครูและผู้บริหาร และกลุ่มนักเรียน พบว่านักเรียน ครู และผู้บริหาร สามารถบอกเล่าถึงลักษณะปัญหาที่เกิดขึ้นจริงได้สอดคล้องกัน ได้แก่ ปัญหาการทำร้ายตนเอง ทำร้ายผู้อื่น ปัญหาเสี่ยงทางสังคม ทางการศึกษา ใช้สารเสพติด ปัญหาสุขภาพ และการถูกกระทำจากผู้อื่น² รายงานสุขภาพคนไทย พ.ศ. 2550 โดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล³ ระบุว่า สื่อต่าง ๆ คือชนวนเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความคุ้นเคยกับความรุนแรง และกลายเป็นผู้ก่อความรุนแรงเสียเองในที่สุด โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์และภาพยนตร์นิยมนำเสนอการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา นับเป็นตัวกระตุ้นให้วัยรุ่นซึ่งยังมีประสบการณ์ชีวิตน้อย ขาดทักษะในการดำเนินชีวิตเกิดการซึมซับและเลียนแบบโดยไม่รู้ตัว

จากการทบทวนองค์ความรู้และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง Stuart, Laraia⁴ แบ่งพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่นออกเป็น 10 ด้าน ได้แก่ ด้านการคบเพื่อน (peers) พฤติกรรมในครอบครัว ในโรงเรียน การต่อต้านสังคม ด้านการแพทย์ ด้านอารมณ์ ด้านการแสดงบทบาทหน้าที่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านพฤติกรรมทางเพศ และ การใช้สารเสพติด คล้ายกับเครื่องมือประเมินที่เรียกว่า The START⁵ ได้จัดกลุ่มพฤติกรรมที่ถือเป็นพฤติกรรมเสี่ยงด้านความรุนแรงของวัยรุ่นออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการทำร้ายผู้อื่น 2) การฆ่าตัวตาย 3) การกระทำรุนแรงต่อตนเอง 4) การละเลยตนเอง 5) การแสดงอำนาจ 6) การใช้ยาเสพติด และ 7) การตกเป็นเหยื่อ ในเรื่องของความรุนแรงในวัยรุ่นไทยและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย อุมพร ตรีจสมบัติ⁶ ได้เสนอมาตรการการป้องกันความรุนแรงในวัยรุ่นว่าควรมี 3 ด้าน คือ 1) มาตรการสำหรับเด็กและวัยรุ่น

ทั่วไปที่ยังไม่มีพฤติกรรมรุนแรง โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เด็กและวัยรุ่นเติบโตพัฒนาไปได้ดี 2) มาตรการสำหรับเด็กกลุ่มเสี่ยง โดยมีเป้าหมายเพื่อไม่ให้เข้าสู่เส้นทางความรุนแรง และ 3) มาตรการสำหรับเด็กและวัยรุ่นที่ก่อความรุนแรงมาแล้ว โดยมีเป้าหมายเพื่อช่วยให้เด็กและวัยรุ่นที่เป็นอันตรายกลับสู่เส้นทางที่เหมาะสม ป้องกันการกระทำผิดซ้ำ ซึ่งยังไม่ถูกนำไปใช้

การวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาเพื่อพัฒนาแนวทางในการป้องกันการเกิดพฤติกรรมด้านความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา ครอบคลุมเด็ก 3 ประเภท ได้แก่ เด็กที่ยังไม่มีพฤติกรรมรุนแรง เด็กกลุ่มเสี่ยง และเด็กที่ก่อความรุนแรงมาแล้ว เพื่อการป้องกันความรุนแรงในวัยรุ่นตามมาตรการทั้ง 3 ด้าน และทุกประเภทของความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นโดยไม่แยกประเภทเด็ก ทั้งนี้เชื่อว่าปัญหาการใช้ความรุนแรงในนักเรียนเป็นปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องกับบริบทของสังคมโดยเชื่อว่าพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและวัยรุ่นถูกประกอบสร้างขึ้นจากบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่แวดล้อมหรือหล่อหลอมเด็กขึ้นมา เด็กสามารถเรียนรู้ร่วมกันโดยไม่มี ว่าเป็นเด็กกลุ่มเสี่ยงหรือมีพฤติกรรมรุนแรงในการดำเนินชีวิต การที่จะพัฒนาผู้เรียนให้ดีขึ้นควรเป็นความร่วมมือของกลุ่มเด็กนักเรียนด้วยกันเองด้วยความช่วยเหลือของครู และผู้เกี่ยวข้อง กระบวนการจึงเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจและวิเคราะห์สภาพที่เป็นอยู่ ก่อนที่จะทำการเปลี่ยนแปลง แล้วจึงร่วมกันสร้างหลักสูตรพัฒนาทักษะชีวิตที่เน้นการเรียนรู้จากสถานการณ์ การมีส่วนร่วมระหว่างเด็กและสังคม ซึ่งได้แก่ ครู ครอบครัว ชุมชนและเพื่อน ร่วมกันพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตที่ดีจะทำให้เด็กสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ⁷ ซึ่งข้อมูลที่พบชี้ชัดว่าพฤติกรรมเสี่ยงด้านการใช้ความรุนแรงและวิธีการแก้ปัญหาทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

วัตถุประสงค์

เพื่อสร้างหลักสูตรพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงในด้านการใช้ความรุนแรงในนักเรียน

วิธีการดำเนินการวิจัย

แบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการ (participatory action research)

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโดยการสุ่มเลือกจากโรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น 1 โรงเรียน และนอกเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น 1 โรงเรียน สุ่มเลือกแต่ละโรงเรียนได้รับการ 1 ห้อง เป็นตัวแทนๆ ละชั้นปี จำนวน 6 ห้อง (ม.1-ม.6 แต่ละชั้นมีนักเรียน 4-6ห้อง) รวมทั้ง 2 โรงเรียน ทั้งหมด 12 ห้อง ได้นักเรียนทั้งหมด จำนวน 531 คน ห้องเรียนที่เข้าร่วมจะมีครูที่เป็นอาสาสมัครที่เข้าร่วมนำหลักสูตรการสอน ชั้นละ 1 คน โดยรับสมัครจากครูประจำชั้นหรือครูผู้รับผิดชอบสอนวิชาใดวิชาหนึ่งในชั้นเรียน แต่ละห้อง 13 คน (มี 1 ห้องมีครูรับผิดชอบเข้าร่วม 2 คน) เหตุผลที่ครูอาสาสมัครยินดียินดีนำห้องเรียนเข้าร่วมวิจัยเพราะครูพบว่ามามีเด็กนักเรียนในชั้นเรียนบางคนมีพฤติกรรมเสี่ยงและบางห้องที่ครูรับผิดชอบเห็นว่ามามีนักเรียนที่เคยกระทำความรุนแรงมาก่อนจึงสนใจที่จะนำหลักสูตรไปใช้ ทั้งนี้เด็กนักเรียนทุกคนจะได้รับการชี้แจงกิจกรรมการวิจัยและได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองเป็นลายลักษณ์อักษร งานวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาจากกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (HE 542063)

การสร้างหลักสูตรทักษะชีวิตนักเรียน มีกระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ

1. การหาข้อมูลและสร้างหลักสูตรโดยการสนทนากลุ่มกับนักเรียนตัวแทนชั้นปี (ม.1-ม.6) ละ 2 คน จำนวน 2 กลุ่ม รวม 24 คน ครูและผู้ปกครองทุกชั้นปี 2 กลุ่ม จำนวน 24 คน ทั้ง 2 โรงเรียนๆ ละกลุ่มเพื่อประเมินความรุนแรงของปัญหา รูปแบบของความรุนแรง และทักษะของนักเรียนในการเผชิญความรุนแรง จากนั้นนักวิจัยนำข้อมูลเพื่อไปปรับสร้างหลักสูตรและสร้างแบบประเมินผล

2. การรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้มีส่วนร่วมรับฟังอีกครั้งจากตัวแทน นักเรียน ครู ผู้ปกครอง ทั้ง 2 โรงเรียน จำนวน กลุ่มละ 12 คน ร่วมกันให้ข้อคิดเห็นกับโครงสร้างหลักสูตร แบบประเมิน และเนื้อหาที่นักวิจัย

สร้างขึ้น โดยทุกคนเห็นกับหลักสูตรด้วยและขอให้ปรับภาษาบางส่วนให้เกิดความเข้าใจที่ดีขึ้น

3. การปรับสร้างหลักสูตร ทีมผู้วิจัยนำข้อคิดเห็นจากผู้มีส่วนร่วมมาปรับหลักสูตรเพื่อนำมาใช้

สรุปลักษณะสำคัญของหลักสูตรป้องกันความรุนแรงที่ใช้คือ

1) ใช้สถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นแนวทางในการกระตุ้นให้นักเรียนได้ตระหนักถึงถึงปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้น มีการสื่อสารในกลุ่มเพื่อน ร่วมกันคิดหาวิธีการแก้ไขและปรับปรุงตน

2) ครูและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการสื่อสารกับนักเรียนผ่านหลักสูตร โดยได้รับรู้กิจกรรมที่นักเรียนคิด บันทึก ร่วมแสดงความคิดเห็นและช่วยปรับแนวคิดให้เหมาะสม

3) ครูสามารถเลือกเวลาและสอตแทรกในวิชาที่สอนหรือใช้เวลาที่มีในคาบการศึกษาพิเศษได้ตามอัธยาศัยยืดหยุ่นเวลาได้ตามความเหมาะสมโดยกิจกรรมในหลักสูตรประกอบด้วย 7 กิจกรรม ได้แก่ 1) การให้คุณค่าต่อตนเอง 2) การลดความรุนแรงต่อตัวเอง 3) การจัดการกับพฤติกรรมเสี่ยงด้านความรุนแรงในครอบครัวและสิ่งเสพติด 4) การหลีกเลี่ยงการทำตัวเป็นปัญหาสังคม 5) การจัดการกับการอยากโตของเกินกำลังซื้อของตน 6) การจัดการกับความไร้ระเบียบวินัยและการเผชิญปัญหา และ 7) การป้องกันและจัดการกับความรุนแรงทางเพศ

4. การนำหลักสูตรไปใช้ในชั้นเรียน ทั้ง 2 โรงเรียน นำหลักสูตรไปใช้โดยครูผู้สอนประจำชั้นครู ที่ใช้หลักสูตรได้ผ่านการอบรมชี้แจงการใช้คู่มือครูและหลักสูตรที่จะใช้กับนักเรียน ทำความเข้าใจแนวคิดกระบวนการและวัตถุประสงค์ของกิจกรรมร่วมกัน ตลอดจนวิธีการบันทึกข้อมูล บทเรียนและความคิดเห็นของครูที่เกิดขึ้นในกระบวนการใช้หลักสูตร โดยครูทั้งหมดเป็นเพศหญิงได้นำไปใช้ตามชั่วโมงที่ครูสอนในชั้นนั้นๆ ได้แก่ ใช้ในช่วงเวลาโฮมรูม 4 ห้อง สอตแทรกในวิชาที่สอนวิชาวิทยาศาสตร์ 1 ห้อง วิชาภาษาไทย 1 ห้อง และวิชาแนะแนว 6 ห้อง สอนแต่ละกิจกรรม 1 ครั้ง โดยสอต

แทรกในวิชาที่สอน 1 – 2 ครั้ง/สัปดาห์ ใช้เวลาครั้งละประมาณ 20-30 นาที ระยะเวลาที่ทดลองใช้ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2554 การดำเนินกิจกรรมในช่วงเวลา 3 เดือน ใน 2 โรงเรียน ๆ ละ 1 เทอม โรงเรียนที่ 1 ทำในเทอมต้น โรงเรียนที่ 2 ทำในเทอมปลาย

5. การประเมินผล ใช้การประเมินเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดย ประเมินความคิดเห็นของนักเรียนต่อพฤติกรรมความรุนแรงที่พบในโรงเรียนด้วยแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ประเมินการนำหลักสูตรไปใช้ในนักเรียนโดยครูผู้ใช้หลักสูตรด้วยการบันทึกในแบบจัดกิจกรรมเนื้อหาและวิธีสอนที่แตกต่างจากคู่มือและผู้วิจัยสุมเข้าสังเกตการสอนโดยบันทึกในแบบสังเกตการณ์ของผู้วิจัย

ประเมินทักษะนักเรียนหลังร่วมกิจกรรมครบหลักสูตร จากครู นักเรียน และผู้ปกครอง จากการตอบแบบประเมินการสังเกตพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงของนักเรียนดังนี้

3.1 นักเรียนประเมินด้วยแบบประเมินการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน 20 ข้อ

3.2 ผู้ปกครองประเมินพัฒนาการด้านทักษะชีวิตเพื่อป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมเสี่ยงด้านความรุนแรง 10 ข้อ

3.3 ประเมินความคิดเห็นของครูในคู่มือครูและประเมินนักเรียนผู้ให้หลักสูตรทักษะชีวิตโดยการบันทึกในคู่มือการฝึกทักษะของนักเรียน

วิเคราะห์ข้อมูล ประเมินผลการนำไปใช้ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาประเด็นสำคัญจากบันทึกของครูนักเรียนและผู้ปกครองและแบบสังเกตการณ์ของผู้วิจัยและวิเคราะห์ จำนวน ค่าเฉลี่ยจากการตอบแบบประเมินของครู นักเรียนและผู้ปกครอง

ผลการศึกษา

การนำหลักสูตรไปใช้กับนักเรียน ทั้งหมด 12 ห้องเรียน มีนักเรียนที่เข้าร่วม 531 คน โรงเรียนที่ 1 เป็นโรงเรียนนอกเขตเทศบาลนครใช้กับนักเรียน จำนวน 316 คน โรงเรียนที่ 2 เป็นโรงเรียนในเขตเทศบาล-

นคร นักเรียน จำนวน 215 คน โดยลักษณะทั่วไปของ ข้อมูลนักเรียนมีความคล้ายคลึงกันในเรื่องเพศ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 65.2 (206 คน) และร้อยละ 57.0 (114 คน) อายุตั้งแต่ 12 ถึง 19 ปี เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 57.0 และ 54.1 สิ่งที่แตกต่างกันคือ สถานภาพในครอบครัวนักเรียนโดยโรงเรียนที่ 1 อยู่ในครอบครัวอย่างมีความสุขถึง ร้อยละ 75 ส่วนใหญ่พักอยู่กับ บิดา มารดา ร้อยละ 60.4 ในขณะที่โรงเรียนที่ 2 ส่วนใหญ่อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข ร้อยละ 56.5 และส่วนใหญ่พักอยู่กับบิดาหรือมารดาคนเดียวคนหนึ่ง ร้อยละ 57.0

1. ผลการประเมินความคิดเห็นต่อพฤติกรรม ความรุนแรงของนักเรียนที่พบในโรงเรียนก่อนสร้างหลักสูตร

จากความคิดเห็นต่อพฤติกรรมเสี่ยงต่อความรุนแรงของนักเรียนที่พบในโรงเรียนก่อนสร้างหลักสูตรพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียน คณะผู้วิจัย ได้สนทนากลุ่มในกลุ่มครู นักเรียน ถึงพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนในโรงเรียนพบว่า ทั้งครูและนักเรียนให้ความเห็นตรงกันว่า พฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนในปัจจุบันมีมากขึ้นกว่าในอดีต และเปิดเผยมากขึ้น เช่น การดื่มเหล้า สูบบุหรี่ การแต่งกายโป๊ทั้งในผู้ชายและผู้หญิง รวมถึงการใส่เสื้อรัดตึง ฟันปลอม การใช้เลนส์ตาโต การหลอกหลวงทางอินเทอร์เน็ต ติดเกมส์ เด็กแว้นรวมกลุ่มกับเพื่อนขับมอเตอร์ไซด์ รวมถึงการใช้โซเชียลมีเดีย มีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนกล่าวถึงการมีเพศสัมพันธ์แบบ “สวิงกิ้ง” ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีควบคู่กันกับการดื่มเหล้า เที่ยวกลางคืน การทะเลาะตบตีกันของนักเรียนที่มีทั้งในกลุ่มนักเรียนหญิงและนักเรียนชาย วิธีการมีทั้งการใช้อาวุธตั้งแต่ใช้มีด ไปจนถึงการใช้ปืน การตบตีกัน ส่วนประเด็นที่ครูเห็นแตกต่างจากนักเรียนคือ พฤติกรรมหนีเรียน ขาดเรียน ปัญหาเด็กผิดเพศ เด็กผู้หญิงเป็นทอมดี้ ผู้ชายเป็นตุ๊ด เป็นกระเทย พุดไม่เพราะ ขาดจิตสำนึก เล่นหยาบ พนันบอล เล่นไฟในชั่วโมงว่าง

ส่วนสาเหตุของพฤติกรรมเสี่ยงมาจากการขาดความยั้งคิด การใช้สารเสพติด เลียนแบบผู้ใหญ่ สื่อ

โฆษณา ปัญหาสังคม ความเสื่อมที่มาร่วมกับความเจริญทางวัตถุ รวมทั้งครอบครัว

ความคิดเห็นต่อการแก้ไขปัญหาวุฒิกรรมเสี่ยง ควรเริ่มตั้งแต่ครอบครัว สังคม และโรงเรียน ความเห็นต่อการสร้างหลักสูตรทักษะชีวิต ควรให้มีการพัฒนาการคิด การดูแลตนเอง การปรับตัว การคบเพื่อน การปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป สอนการใช้ชีวิตในสังคม ให้มีการฝึกปฏิบัติ จำลองเหตุการณ์ สมมติ

2. ผลการประเมินทักษะการเผชิญปัญหา ในสถานการณ์ต่าง ๆ หลังการนำหลักสูตรไปใช้ในกลุ่มนักเรียน ทักษะการเผชิญปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ของนักเรียน 7 กิจกรรม ได้แก่

2.1 การให้คุณค่าต่อตนเอง นักเรียนประเมินตนเองสามารถมองชีวิตในทางบวก

2.2 การลดความรุนแรงต่อตัวเอง พฤติกรรมเสี่ยงด้านความรุนแรงต่อตัวเอง เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ถูกทำลายล้างความนับถือตนเอง เช่น การถูกดูถูก สิ่งที่นักเรียนตอบว่าควรทำมากที่สุดคือ การปลอบใจตัวเอง เอาธรรมะเข้าข่ม ทำจิตใจให้สบาย และ หาสิ่งอื่นมาทดแทนเช่น ออกกำลังกายให้หุ่นดี รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ตั้งใจเรียนเพื่อชดเชยที่หน้าตาไม่ดี เชื่อมมั่นในตนเอง ทำประโยชน์ต่อสังคม

2.3 การจัดการกับพฤติกรรมเสี่ยงด้านความรุนแรงในครอบครัวและสิ่งเสพติด พฤติกรรมเสี่ยงด้านครอบครัวและสิ่งเสพติด ในสถานการณ์ที่ครอบครัวยุ่งเหยิงพ่อแม่ทะเลาะกันเพื่อนชวนไปเสพยาเสพติด การเผชิญปัญหาที่ควรทำ ที่เกิดทักษะการยอมรับและอยู่กับปัญหาให้ได้ ได้รับความเข้าใจกับพ่อแม่ การหลีกเลี่ยงจากสถานการณ์หากเครียดมาก ๆ หาที่ปรึกษาเช่น ปรึกษาครู หรือเพื่อนที่ไม่ชวนไปมั่วยา นักเรียนมองว่าการเสพยาเสพติดไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาแต่จะทำให้ปัญหามากขึ้น ไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดโดยรู้จักปฏิเสธเพื่อนไม่ให้เสียใจ ตักเตือนเพื่อน รวมถึงเลิกคบเพื่อนที่ชวนเสพยา อย่างไรก็ตามการแสดงความคิดเห็นของนักเรียนจะมีความกล้าในการสื่อสารบอกความรู้สึกของตนเองมากขึ้น เช่น บอกพ่อแม่ที่ทะเลาะกันทำให้ลูกไม่มีความสุข อายาก

ให้พ่อแม่เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูก ไม่กินเหล้า เล่นการพนัน และหันมาให้ความสำคัญให้ความสำคัญกับครอบครัวมากขึ้น นักเรียนเป็นผู้เชื่อมความสัมพันธ์ในบ้าน

2.4 การหลีกเลี่ยงการทำตัวเป็นปัญหาสังคม กรณีศึกษาเด็กแว้น นักเรียนวิเคราะห์เห็นว่า เด็กแว้น ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง ใช้ชีวิตไปวัน ๆ ไม่มีจุดหมายในชีวิต สร้างความรำคาญความเดือดร้อนให้ชาวบ้าน ถ้านักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบในหมู่บ้านนี้ มีทางเลือกในการจัดการปัญหา คือ 1) โน้มน้าวจิตใจให้กลับมาเป็นคนดี 2) หากิจกรรมที่ดี มีประโยชน์ให้ทำ เช่น ให้ความช่วยเหลืองานในชุมชน จัดกิจกรรมกีฬา 3) จัดกิจกรรมบันเทิงภายในหมู่บ้าน 4) ขึ้นทะเบียนห้ามเข้างานกรณีที่มีประวัติว่าเคยก่อการทะเลาะวิวาท และ 5) อาจบอกเรื่องราวเหล่านี้ให้พ่อแม่เด็กฟัง รวมทั้งมีมาตรการประสานงานกับตำรวจ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาจัดการขั้นเด็ดขาด

2.5 การจัดการกับการอยากได้ของเกินกำลังซื้อของตน นักเรียนวิเคราะห์ว่าเป็นกรณีที่มีเพื่อนติดกับวัตถุนิยม ควรแนะนำเพื่อน ชี้ให้เห็นความสำคัญของการสงวนตัว ไม่ยอมแลกตัวเองกับวัตถุที่อาจดูหมดค่าเมื่อเวลาผ่านไป ให้หาสิ่งอื่นทดแทน แนะนำเพื่อนให้คิดให้ดีและทำงานที่สุจริตอย่าเอาตัวเข้าแลก หันมาอ่านหนังสือเป็นหลักฝึกสมาธิแต่รู้จักสงสารพ่อแม่ ให้รู้จักประหยัดอดออม อย่าหวังไปพึ่งคนอื่นให้พึ่งความสามารถของตนเอง

2.6 ความไร้ระเบียบวินัยและการเผชิญกับปัญหา วิเคราะห์กรณีถูกลัดคิวขณะรอเข้าแถวซื้อสินค้า นักเรียนมองสถานการณ์นี้ใน 2 มุมมอง คือ ทั้งมีความเข้าใจในผู้กระทำว่า น่าเห็นใจ ถ้าต้องการจัดคิวควรกล่าวขออนุญาตคนที่กำลังเข้าแถวอยู่ และอีกมุมมองหนึ่ง คือ มองว่าผู้จัดคิวนี้เห็นแก่ตัว ขาดมรรยาท แม้จะรีบขนาดไหนก็ควรทำตามระเบียบสังคม น่าจะเอาใจเขามาใส่ใจเราให้เกียรติแก่ผู้อื่น เคารพสิทธิผู้อื่น เราควรมีระเบียบวินัย มีกฎเกณฑ์ ความเห็นต่อคนที่ถูกลัดคิว ส่วนใหญ่มองว่าควรใช้คำพูดที่สุภาพ ใจเย็น และมีเหตุผลควรสอบถามเหตุผลถ้าจำเป็นมากก็ให้เขาก่อนได้

2.7 การป้องกันและจัดการกับความรุนแรงทางเพศ วิเคราะห์จากสถานการณ์ข่าวเด็กอายุ 13 ปี ช่มชู้แล้วฆ่าเด็ก 9 ปี นักเรียนแสดงหลากหลายความรู้สึก ได้แก่ ความตกใจ กังวลใจ เศร้าใจ สะเทือนใจ สลดใจ และกลัวต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น มีความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ในข่าวว่า ผู้กระทำอาจมีความต้องการสูง จึงหาที่ระบายด้วยความไม่รู้ ความไม่ได้คิดถึงผลที่ตามมาตามอารมณ์โดยที่ไม่คิดไตร่ตรอง เป็นเพราะสังคมมีความเสื่อมโทรมลง เนื่องจากเทคโนโลยีสมัยนี้มีความล้ำยุค จึงอาจได้รับสื่อผิด ๆ ขาดการคัดกรอง เกิดจากผู้กระทำที่มีความหลง หลงในกาม หลงในทุก ๆ อย่างที่เกิดขึ้น ระบุว่า สังคมรอบ ๆ ตัวไม่ปลอดภัย ไร้ใจใครไม่ได้ การตอบสนองต่อสถานการณ์นี้ เน้นให้จระมัตระวังตัวเองให้มากกว่านี้ การจัดการตอบสนองต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม ในฐานะผู้ชาย การจัดการกับความรู้สึกและอารมณ์ทางเพศ ควรจะทำกิจกรรมดี ๆ เช่น เล่นกีฬา การป้องกันคือ ไม่หมกหมุ่นกับปัญหาทางเพศ ในฐานะผู้หญิงไม่แต่งตัวโป๊ หรือกระตุ้นความรู้สึกทางเพศของผู้ชาย แนะนำเพื่อนระมัดระวังในการเดินทาง ในฐานะผู้ใหญ่ พ่อแม่ ควรที่ให้การอบรมดูแลมากขึ้นกว่าเดิม และไม่ปล่อยให้ลูกสาวไปไหนคนเดียว จะต้องอบรมสั่งสอนลูกหลานอย่างสม่ำเสมอหาเวลานั่งคุยกันในเรื่องต่าง ๆ หากิจกรรมทำร่วมกัน ในฐานะผู้ถือกฎหมาย เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นความอยากรู้ที่อยากรู้การยับยั้งเด็กที่ก่อเหตุอายุยังน้อยจะคุมตัวไว้สถานพินิจแล้วมีการฝึกให้เขาเป็นคนที่มีความเมตตา ทำความดี และพร้อมที่จะให้อภัย

3. ผลการประเมินนักเรียนหลังร่วมกิจกรรมครบหลักสูตร จากตัวนักเรียน ครูผู้ทำกิจกรรม และผู้ปกครอง

3.1 นักเรียนประเมินด้วยแบบประเมินการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน 20 ข้อ ผลการประเมินพบว่า โรงเรียนที่ 1 ทักษะชีวิตอยู่ในระดับดี ถึงดีมาก 9 ข้อ โรงเรียนที่ 2 มี 11 ข้อ เหมือนกัน 8 คือ 1) การพัฒนาความงามจากภายในใจ 2) ไม่ควรทดลอง สิ่งเสพติดทุกชนิด 3) ความสามารถในการสื่อสารเพื่อป้องกันการเป็นเหยื่อทางเพศ 4) การรู้จักเลือกคบเพื่อน 5) การรู้จัก

ยอมรับและชื่นชมตนเองและความสามารถของผู้อื่น 6) การรักเคารพตนเอง 7) การเคารพผู้อื่น 8) การเคารพสิทธิและความเป็นส่วนตัวของผู้อื่น ข้อที่แตกต่างโรงเรียนที่ 1 คือ การรับรู้ความหวังดีจากผู้อื่น ส่วนโรงเรียนที่ 2 คือ ความสามารถในการปฏิเสธในสิ่งไม่ดี ความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นขั้นตอน การดำเนินตนอย่างมีเป้าหมายชีวิตที่เหมาะสม (ตารางที่ 1)

3.2 การประเมินโดยครูผู้สอน โดยครูประเมินเด็กนักเรียนพบว่า ครูทั้ง 2 โรงเรียนสรุปว่าพฤติกรรมนักเรียนดีขึ้นและเป็นที่พอใจในทุก ๆ ด้านเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นความเชื่อมั่นในตัวเอง การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม การมีเป้าหมายในชีวิต การพัฒนาทักษะของตนเอง ความอ่อนน้อมถ่อมตน การมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม ความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น ความมีระเบียบวินัยในตนเอง และความกระตือรือร้น

3.3 การประเมินจากผู้ปกครอง เมื่อสิ้นสุดกิจกรรม พบว่า พฤติกรรมที่ผู้ปกครองสังเกตเห็นในนักเรียนเมื่ออยู่ที่บ้านส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นในทุก ๆ ด้านได้แก่ การรู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัด รู้จักคุณค่าในตัวเอง ช่วยเหลืองานในบ้าน มีเป้าหมายในชีวิต ใส่ใจความรู้สึกผู้อื่น มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน มีระเบียบวินัยในตนเอง มีความพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ โดยโรงเรียน 1 (นอกเขต) พบว่าด้านที่เพิ่มมากที่สุด 3 อันดับแรกได้แก่ มีเป้าหมายในชีวิต มีคุณค่าในตนเองและมีความพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ 72.0, 67.1 และ 65.8 % ตามลำดับ ส่วนโรงเรียนที่ 2 (ในเขต) พบว่าด้านที่เพิ่มมากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ ด้านการใส่ใจความรู้สึกผู้อื่น มีเป้าหมายในชีวิต และมีคุณค่าในตนเอง 71.9, 68.5 และ 64.3% ตามลำดับ

การแสดงความคิดเห็นของครูต่อหลักสูตรทักษะชีวิต ครูผู้ให้หลักสูตรทั้ง 2 โรงเรียน ได้แสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนในแง่มุมต่าง ๆ ได้แก่ ใช้ง่าย ผู้สอนเพียงรับฟังคำชี้แจงจากผู้วิจัยและอ่านคู่มือครูผู้สอนประกอบก็สามารถทำได้

นักเรียนได้ฝึกแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่มและนำเสนอความคิดเห็นในกลุ่มใหญ่ทำให้นักเรียนกล้าแสดงออกมากขึ้น ได้ฝึกการสำรวจ รู้จักเข้าใจตนเองมากยิ่งขึ้น เกิดความใกล้ชิดระหว่างครูกับนักเรียนมากขึ้น นักเรียนสามารถบอกถึงสิ่งมีคุณค่าในตนเอง รวมถึงการปฏิบัติตนในการเคารพและให้เกียรติผู้อื่น ใช้ชีวิตอย่างรอบคอบมีเหตุมีผลมากขึ้นโดยลดการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย ตระหนักและเห็นประโยชน์ของความมีวินัยและใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารมากขึ้น เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง เห็นความสำคัญในเรื่องสิทธิและหน้าที่รวมถึงการให้ความเคารพในสิทธิของผู้อื่น สามารถปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เช่น การมาเรียนที่ตรงเวลาความรับผิดชอบที่มากขึ้น และสามารถยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองแสดงความคิดเห็นในแง่ของความชื่นชม ประทับใจตัวนักเรียนทำให้นักเรียนรับรู้ถึงคุณค่าในตนเองมากขึ้น เป็นกิจกรรมที่ดีสามารถแทรกเพิ่มเข้าในบทเรียนทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นลดความรุนแรงได้ มีกิจกรรมดี ๆ เกิดขึ้น จากกิจกรรมช่วยให้ครูสามารถเข้าใจเด็กนักเรียนแต่ละคนจากความสนใจครูให้และภูมิหลังของนักเรียนที่ต่างกัน

ส่วนข้อควรปรับปรุง ครูเห็นว่าควรใช้เวลาในการทำกิจกรรมมากขึ้นเพื่อให้ได้มีเวลาในการสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงรวมถึงการติดตามพฤติกรรมที่เกิดขึ้น และหากมีเวลาให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามแผนที่เขาได้กำหนดจะส่งผลที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ความคิดเห็นของนักเรียนต่อหลักสูตร กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตที่ครูจัดขึ้น ทำให้นักเรียนได้เกิดการพัฒนา 3 สิ่งคือ 1) ปรับปรุงตนเอง โดยการเป็นเด็กดี มีความรับผิดชอบ ทำสิ่งที่ดี ประหยัด อดออม เห็นคุณค่าในตนเอง คิดดี ทำดี ฝึกสติ ควบคุมอารมณ์ให้สงบในการแก้ไขเหตุการณ์คับขันในชีวิตที่อาจจะเกิดขึ้น ตั้งใจเรียน เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ แบ่งเบาภาระในครอบครัว ฝึกการให้เกียรติคนอื่น มองคนที่จิตใจ ไม่เห็นแก่ตัว 2) ปรับปรุงการอยู่กับเพื่อน ให้กำลังใจเพื่อน มีน้ำใจ

รับฟังปัญหา คอยห่วงใยกัน แนะนำเพื่อนในสิ่งที่ดี ที่ถูกต้อง 3) ทำประโยชน์เพื่อสังคม โดยมีจิตอาสาช่วยเหลือเพื่อนบ้าน ช่วยงานชุมชน เสียสละ ช่วยสอดส่องดูแลคนที่กระทำความผิดและผู้ใหญ่ เจ้าหน้าที่ที่เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาลงมือร่วมรณรงค์ระเบียบวินัยในสังคม สิทธิเด็กและเยาวชน และร่วมรณรงค์ให้เกิดการสื่อสารและสร้างสัมพันธภาพที่ดีในวัยรุ่น

การอภิปรายผล

ความคิดเห็นครู นักเรียน พบว่า พฤติกรรมเสี่ยงด้านความรุนแรงของนักเรียนมีทั้งพฤติกรรมรุนแรงต่อตนเองและผู้อื่นโดยพบว่าพฤติกรรมด้านความรุนแรงนั้นมีความเชื่อมโยงกับพฤติกรรมการดื่มสุราและใช้สารเสพติด ทั้งครูและนักเรียนให้ความเห็นตรงกันว่าพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนในปัจจุบันมีมากขึ้นกว่าในอดีต และเปิดเผยมากขึ้น เช่น การดื่มเหล้า สูบบุหรี่ การแต่งกายโป๊ทั้งในผู้ชายและผู้หญิง รวมถึงการใส่เสื้อรัดตึงปกปิด การใช้เลนส์ตาโต การหลอกหลวงทางอินเทอร์เน็ต ติดเกมส์ เด็กแว้นรวมกลุ่มกับเพื่อนซี้มอเตอร์ไซด์ มีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน ปัญหาการดื่มเหล้าเที่ยวกลางคืน การทะเลาะตบตีกันของนักเรียนที่มีทั้งในกลุ่มนักเรียนหญิงและนักเรียนชาย พฤติกรรมหนีเรียน ขาดเรียน ปัญหาเด็กผิดเพศ

โดยมีสาเหตุของพฤติกรรมเสี่ยงมาจากการขาดความยั้งคิด การใช้สารเสพติด เลียนแบบผู้ใหญ่ สื่อโฆษณา ปัญหาสังคม ความเสื่อมที่มาพร้อมความเจริญทางวัตถุ รวมทั้งครอบครัว ซึ่งสาเหตุเหล่านั้นมาจากทั้งตัวเด็กเอง ครอบครัวและสังคมซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของศรัณญา อธิชะ ๘ พบว่า สาเหตุที่ทำให้วัยรุ่นมีความรุนแรงได้แก่ สาเหตุจากตัวเอง ครอบครัวและสังคม และเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน ด้านครอบครัวพบว่าเกิดจากการมีครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ทางสังคมด้านเพื่อนนักเรียนให้ความสำคัญกับเพื่อนมาก จึงถูกเพื่อนชักชวนให้มีเรื่องชกต่อยทะเลาะวิวาท ด้านเพื่อนนักเรียนชอบติดตามข่าวที่มีนักเรียนนักศึกษาถูกพวกมั่วทำร้ายกันจนส่งผลให้เกิดความเคยชินต่อพฤติกรรม

ความรุนแรงว่าเป็นเรื่องธรรมดาของวัยรุ่น ด้านเกมส์ออนไลน์พบว่านักเรียนเล่นเกมที่มีเนื้อหาความรุนแรงเป็นประจำทำให้ซึมซับเอาพฤติกรรมความรุนแรงไว้กับตัวเองและมาแสดงพฤติกรรมความรุนแรงต่อเพื่อนหรือคนที่อ่อนแอกว่า เช่นเดียวกับการศึกษาของ นพดล วรรณิกา ๙ พบว่า ปัจจัยสำคัญอันดับแรกที่มีผลต่อการใช้ความรุนแรงในกลุ่มเด็กและเยาวชนมากที่สุดคือ การใช้สารเสพติดประเภทต่าง ๆ ตามด้วยการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การติดเกมออนไลน์ การเห็นภาพการใช้อาวุธทำร้ายกันในรายการโทรทัศน์ การทำผิดกฎหมายของคนในชุมชนที่พักอาศัย การเห็นภาพความรุนแรงทางเพศในรายการโทรทัศน์ และการมีปัญหาคบคั่ว ตามลำดับ ๑

ในส่วนของหลักสูตรพัฒนากิจกรรมชีวิตนั้น กิจกรรมแต่ละหัวข้อประกอบด้วยกรณีศึกษาที่เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมครอบคลุมพฤติกรรมเสี่ยงต่อความรุนแรงทั้ง 7 ด้าน ๕ การออกแบบให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม เปิดโอกาสให้ครูผู้สอนใช้กลยุทธ์ของความเป็นครูในการสอดแทรกเนื้อหาสาระ และประสบการณ์ต่าง ๆ เพิ่มเติม แล้วยังชี้ชวนให้ครูและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการบอกสิ่งที่ชื่นชมในตัวนักเรียนให้นักเรียนได้รู้ ถือว่าเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ช่วยเสริมความมีคุณค่าในตนเองให้แก่เด็กนักเรียนอีกด้วย จากการศึกษาของ สมบัติ ตาปัญญา¹⁰ ได้ศึกษาโครงการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในการป้องกันและแก้ไขการใช้ความรุนแรงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบลักษณะที่สำคัญ 3 ประการได้แก่ 1) พัฒนาและส่งเสริมความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในระบบอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการส่งต่อทั้งภายในและภายนอก ซึ่งเป็นขั้นที่ 5 ของกระบวนการในระบบพัฒนาให้เกิดการทำงานแบบสหวิชาชีพ ทำให้ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจ ใกล้ชิด และร่วมมือกันดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) พัฒนาและส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขการใช้ความรุนแรงในสถานศึกษาให้กับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในสถานศึกษา

สามารถมีปฏิสัมพันธ์กันโดยปราศจากการใช้ความรุนแรง

3) ส่งเสริมกิจกรรมและสร้างพื้นฐานที่ดีให้กับนักเรียนทุกกลุ่มรวมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับ ครอบครัว เพื่อให้ให้นักเรียนทุกกลุ่มมีโอกาสได้แสดงออกและได้รับการยอมรับในทางที่เหมาะสมรวมทั้งกระชับความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

ทั้งนี้กิจกรรมในหลักสูตรที่สร้างขึ้นได้ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเอง โดยเห็นได้จากการประเมินทักษะชีวิตนักเรียนหลังร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับสูงเมื่อสิ้นสุดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนสามารถเกิดขึ้นจากในขณะดำเนินกิจกรรม การที่มีคู่มือสื่อถึงผู้ปกครองโดยให้ร่วมประเมินเป็นการให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมิน ช่วยให้เกิดความใส่ใจบุตรหลานตนเองมากขึ้น จากข้อมูลจากผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นว่ามีการพัฒนาการดีขึ้นแต่ยังมีบางส่วนที่เห็นว่าน้อยลงยังไม่เป็นที่น่าพอใจของผู้ปกครองในส่วนนี้เมื่อสะท้อนกลับมาในแต่ละกิจกรรมจะช่วยให้ครูสามารถสื่อสารหาทางช่วยเหลือจากรายกลุ่มเป็นรายบุคคลต่อไปได้ ด้านหัวข้อที่ใช้ในการประเมินพิจารณาจากทักษะที่ช่วยให้เด็กมีความสามารถในการควบคุมตนเองไม่ให้เกิดพฤติกรรมรุนแรงเมื่อต้องเผชิญปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการศึกษาพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและวัยรุ่นที่ถูกประกอบสร้างขึ้นจากบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่แวดล้อมหรือหล่อหลอมเด็กขึ้นมาจึงสามารถช่วยให้นักเรียนรู้และใช้ปัจจัยทางด้านสังคม วัฒนธรรม การเมือง และระบบความคิด ความเชื่อและทัศนคติที่มีอยู่ในตัวมาใช้ในการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ⁷ ซึ่งหลักสูตรช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้และร่วมพัฒนาทักษะไปด้วยกัน และทุกทักษะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความรุนแรงเมื่อเด็กได้มีการพัฒนาทักษะเหล่านี้จะช่วยในการลดพฤติกรรมเสี่ยงต่อความรุนแรงลงต่อไป

อนาคต

ในการพัฒนาหลักสูตรพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงด้านความรุนแรงของนักเรียนในสถานการศึกษานี้ กิจกรรมที่จัดเสริมขึ้นนี้มุ่งเน้นให้

เด็กนักเรียนได้เห็นคุณค่าในตนเอง มีเป้าหมายในชีวิต มีบุคลิกภาพที่มั่นคง ได้ใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ ปัญหาจากสถานการณ์ร่วมกัน กระบวนการกลุ่มจะส่งเสริมให้เด็กนักเรียน เรียนรู้ที่จะรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น เรียนรู้การโต้แย้งทางความคิด ที่นักเรียนได้เรียนรู้จากเพื่อน ๆ ในห้องเรียน ส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะในการจัดการกับเรื่องราวต่าง ๆ ที่จะต้องเผชิญในแต่ละวัน และวางแผนในการปรับปรุงตนเอง ทำตนเป็นประโยชน์ต่อสังคมและครอบครัว การนำผู้ปกครองมามีส่วนร่วมในการประเมินจะช่วยให้ผู้ปกครองมองเห็นการเปลี่ยนแปลงตนเองของบุตร จากการให้ข้อมูลกลับมาในคู่มือพบว่านักเรียนเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น บางส่วนยังมีพฤติกรรมที่พอใจทั้งก่อนและหลังการใช้หลักสูตร คู่มือที่ได้ช่วยให้ ครู นักเรียนและผู้ปกครองได้เพิ่มการสื่อสารและสอดส่องพฤติกรรม ตลอดจนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นความรู้สึกที่ดี ความผูกพัน ห่วงใยที่มีให้กันได้อย่างดี นอกจากเรียนรู้การป้องกันตนเองจากพฤติกรรมเสี่ยงต่อความรุนแรงแล้ว ยังส่งผลต่อการเพิ่มความสามารถในการดำเนินชีวิตของนักเรียน ช่วยให้นักเรียนมีความสุข และสามารถถ่ายทอดเป็นพฤติกรรมที่ดีไปยังผู้อื่น คาดว่า จะช่วยลดผลกระทบที่ร้ายแรงต่อร่างกาย เช่น โรคเครียด การฆ่าตัวตาย และอุบัติเหตุที่ไม่พึงประสงค์ต่าง ๆ ได้

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษานี้ยังต้องการการติดตามผลระยะยาวเพื่อดูผลลัพธ์ของทักษะในการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมเสี่ยงต่อความรุนแรงโดยการศึกษาเปรียบเทียบ ปริมาณ และลักษณะความรุนแรงที่เกิดขึ้นหลังการใช้หลักสูตรนี้

2. หลักสูตรนี้สามารถใช้ในการกระตุ้นศักยภาพในการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมเสี่ยงต่อความรุนแรงโดยไม่ทำให้เกิดการขึ้นและแบ่งแยกเด็ก ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้และยอมรับซึ่งกันและกันโดยมีครูหรือผู้เชี่ยวชาญอื่นได้แก่ พยาบาล ผู้นำชุมชนเป็นแหล่งประโยชน์ได้ง่ายขึ้น

3. การนำหลักสูตรไปใช้ครูสามารถทำความเข้าใจหลักการและเมื่อจะนำไปใช้สามารถประยุกต์เนื้อหาให้ทันสมัยได้

4. หลักสูตรนี้ควรนำไปประยุกต์ใช้กับเด็กนอกโรงเรียนและทำการศึกษาวิจัยผลต่อไป

กิจกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณคณะครูและนักเรียนที่ให้ความสนใจและร่วมมือในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี ขอขอบคุณคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ให้ทุนสนับสนุนการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี ขอขอบคุณผู้บังคับบัญชาทุกหน่วยงานที่ให้เวลาแก่นักวิจัยและผู้ร่วมวิจัยในการปฏิบัติการครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- ศูนย์ข้อมูลวิชาการ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. โพลล์ชี้เด็กเยาวชนนิยมใช้ความรุนแรงสูง20เท่า. สืบค้นจาก <http://www.thaihealth.or.th/node/7824>.
- กฤตยา แสงเจริญ ปรานีพร บุญเรือง จิราวรรณ แทนวัฒนกุล อมรัตน์ ศรีคำสุข ไชโต๊ะ จอมขวัญ ศศิวรรณพงศ์.รายงานวิจัยการศึกษาความชุกและลักษณะพฤติกรรมเสี่ยงต่อความรุนแรงของวัยรุ่นในโรงเรียน. ขอนแก่น : คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัย, 2554.
- ปนัดดา ชำนาญสุข. เบ้าหลอมความรุนแรงในเด็กและเยาวชนไทย : โครงการวิจัยเรื่อง มิติทางสังคมวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความรุนแรงในเด็กและเยาวชน. มหาวิทยาลัยมหิดล; 2551.
- Stuart GW, Laraia MT. Principles and practice of psychiatric nursing. St. Louis : Mosby ; 2005.
- Wood P, Kattles AM. Risks assessment and management in mental health nursing. Oxford: Blackwell publishing ; 2009.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ.ความรุนแรงในวัยรุ่นไทย : รายงานการทบทวนองค์ความรู้ และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย,กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก; 2549.
- กฤตยา แสงเจริญ และปัญญ์ พ่วงสุวรรณ. พฤติกรรมเสี่ยงของเยาวชนต่อความรุนแรงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ .วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ.2553;32(2):21-33.
- ศรัณญา อธิตะ. การศึกษาพฤติกรรมความรุนแรงของนักเรียนวัยรุ่น. ปรินญาณพนธ์ ก ศ. ม (จิตวิทยาการแนะแนว).กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ;2553.
- นภดล กรรณิกา. สถานการณ์การใช้ความรุนแรงในกลุ่มเด็กและเยาวชน ; 2553 (<http://www.thaihealth.or.th/node/7824>).
- สมบัติ ตาปัญญา. โครงการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในการป้องกันและแก้ไขการใช้ความรุนแรงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ; 2551. สืบค้นจากhttp://www.noviolenceinschools.net/?page_id=10.

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานรายชื่อของทักษะชีวิตหลังการจัดกิจกรรมในโรงเรียนในเขต (ร.ร.ที่ 1) และนอกเขต (ร.ร.ที่ 2) ประเมินโดยตัวนักเรียน

ข้อความ	ค่าเฉลี่ยแต่ละโรงเรียน(S.D)			
	ร.ร.ที่ 1 n= 316		ร.ร.ที่ 2 n= 200	
1. ความสามารถในการปฏิเสธในสิ่งไม่ดี	3.9	(.9)	4.1	(0.7)
2. คนเราจะงามต้องงามจากภายในใจ	4.1	(.9)	4.2	(0.8)
3. สิ่งเสพติดทุกชนิดไม่ควรทดลอง	4.4	(1.2)	4.7	(0.7)
4. ความสามารถควบคุมความอยากได้สิ่งของ	3.2	(.9)	3.4	(0.8)
5. ความสามารถในการควบคุมอารมณ์	3.3	(.9)	3.3	(0.8)
6. ความสามารถในการสื่อสารเพื่อป้องกันการเป็นเหยื่อทางเพศ	4.1	(1.0)	3.7	(0.7)
7. ความสามารถในการจัดการ ผลการศึกษาให้ดีขึ้น	3.7	(.7)	3.6	(0.8)
8. ความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นขั้นตอน	3.5	(.8)	4.6	(0.7)
9. การรู้จักเลือกคบเพื่อน	4.1	(.8)	4.1	(0.8)
10. ยอมรับและชื่นชมความสามารถของผู้อื่น	4.1	(.9)	4.2	(0.7)
11. การรักเคารพตนเอง	4.1	(.9)	4.2	(0.7)
12. การเคารพผู้สูงอายุ	4.5	(.8)	4.6	(0.7)
13. การบอกความรู้สึกและแสดงพฤติกรรมอย่างเหมาะสม	3.8	(.8)	3.8	(0.8)
14. การมองเห็น รับรู้ความสามารถของตนเอง	3.6	(.9)	3.7	(0.7)
15. การรับรู้และใช้แหล่งประโยชน์ในชุมชน	3.4	(.9)	3.5	(0.7)
16. การเคารพสิทธิและความเป็นส่วนตัวของผู้อื่น	4.1	(.9)	4.1	(0.8)
17. การทำบทบาทหน้าที่ตนอย่างเหมาะสมกับวัย	3.9	(.8)	3.9	(0.7)
18. ทักษะการชี้แนะยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมให้กับเพื่อน	3.7	(.9)	3.8	(0.7)
19. การดำเนินตนอย่างมีเป้าหมายชีวิตที่เหมาะสม	3.9	(.9)	4.0	(0.7)
20. การรับรู้ความหวังดีจากผู้อื่น	4.1	(.9)	4.2	(0.8)

หมายเหตุ : การให้คะแนนความพึงพอใจจากน้อยไปมากตั้งแต่ 1 ถึง 5